

© Mohssen Assanimoghaddam

Sena Yumurtacı

Anahtar Noktalar

- Afganistan'da uzun vadede göç akışının devam etmesi bekleniyor.
- Afganistan'ın kuruluşundan bu yana maruz kaldığı dış müdahaleler, çatışma, siyasi istikrarsızlık ve dolayısıyla ekonomik çöküş, çok sayıda insanın sınırların ötesine göç etmesine ve ülke içerisinde yerinden edilmesine yol açıyor.

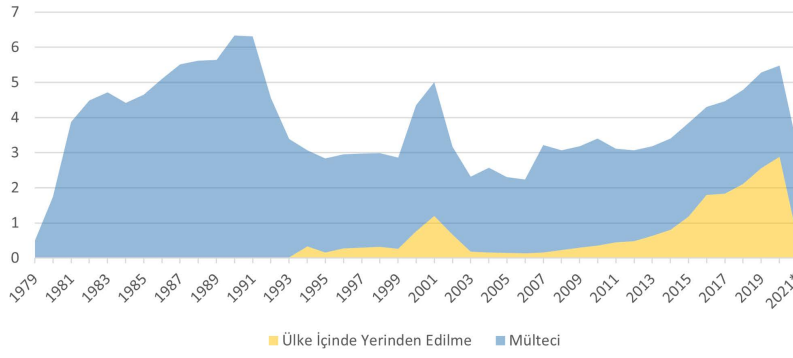
Afganlar niçin göç ediyor?

ABD, Rusya ve Taliban Kıskaçında Göçmenler

Afganistan sürekli olarak göç veren kaynak bir ülkedir. Bu durumun arka planında istikrarsızlık, dış müdahaleler, psikolojik ve çevresel faktörler yer almaktadır. Göç eden Afganların çoğunluğunu genç erkeklerin oluşturmaktadır, bu durum da kaygıların daha çok ekonomik temelli olduğunu göstermektedir. Afganistan'dan yakın gelecekte ekonomik nedenler ve afetler gibi çevresel faktör tabanlı göç akışı sürmeye devam edecektir.

Afganistan'ın kuruluşundan bu yana maruz kaldığı dış müdahaleler, çatışma, siyasi istikrarsızlık ve dolayısıyla ekonomik çöküş, çok sayıda insanın sınırların ötesine göç etmesine ve ülke içerisinde yerinden edilmesine yol açmıştır. Sürekli göç veren ülke olarak tanımlanan Afganistan'ın kitlesel göç hareketinde üç aşamalı tarihsel bir dönemlendirme yapabilmek mümkündür. Sovyetlerin 1979 işgali ve 1989'daki geri çekilmesinin bir sonucu olarak başlayan göç akışı, 1990 sonrasındaki iç savaş dönemiyle devam etmiştir ve 2001 ABD işgali dolayısıyla yaşanan çatışmalar ile 2020 yılında ABD'nin geri çekilme kararını kapsayan süreçle günümüze kadar süregelmiştir.

Afganistan'da Kitlesele Göç Hareketliliği
1979-2021

Kaynak: UNCHR Refugee Data Finder

Sovyetlerin 10 yıl süren Afganistan'a müdahalesi ülkede büyük bir yıkımı getirmekle beraber; Afganistan'daki ilk kitlesele göç hareketine neden olmuştur. Ülke nüfusunun beşte birine tekabül eden 5 milyonu aşkın kişi İran ve Pakistan'a göç etmek zorunda kalırken, 2 milyon kişi ülke içerisinde yerinden edilmiştir. (Cankara & Çerez, 2020: 451). Afganların göç etme nedenleri çoğunlukla Sovyet işgalinin ilk yıllarına dayandırılmasının yanında, 1990'larda yaşanan kuraklık da mülteci akınlarının artmasına sebep olmuştur; Afganlar yüzyıllardır mahsul kıtlığı, tarımsal ve ekonomik istikrarsızlık gibi nedenlerle göç etmek zorunda kalmıştır (Margesson, 2007: 5).

1989'da Sovyetler'in geri çekilmesi ile Pakistan'dan gelerek silahlı isyan başlatan "mücahit" gruplar ve aşiretler arasındaki güç paylaşımı konusundaki anlaşmazlıklar bir iç savaşı meydana gelmiş; 1993-1994'te yeniden yükselen ülke içinde yerinden edilmeler, 1996'da Taliban iktidara gelene kadar devam etmiştir (Schmeild, 2019: 11-12). Bu dönemde Taliban'ın iktidarda olduğu ilk yıllar içinde yeni bir göç akışı yaşanmamıştır. Ele geçirilen bölgelerde bir miktar barış ve istikrar sağlanmasına karşın ilerleyen zamanlardaki katı uygulamaları ve kadınların eğitimi, sosyal ve kültürel yaşamları üzerindeki kısıtlamaları halkın bir kısmını, özellikle eğitilmiş kesimini göçe sevk etmiştir (Margesson, 2007: 3). 2000 yılında son otuz yılın en kötü kuraklığının Afganistan'ı vurmasıyla birlikte de ülke içinde yerinden edilmeler derinleşmiştir.

9 Ağustos 2021, Movs World

2000 yılındaki büyük kuraklık Afganistan'da ülke içindeki göçü derinleştirdi.

**Afganistan
dünyanın en az
güvenli ülkelerinden
biri olarak kabul
ediliyor.**

2001'deki ABD Müdahalesi Bir Başka Kırılma Noktasıydı

2001'de ABD'de yaşanan 11 Eylül saldırıları neticesinde ABD'nin Taliban hükümetine müdahalesi ve ardından Afganistan'ı işgali 2021 yılındaki göç akışının kaynağındaki temel faktör olmuştur. 2001 yılındaki ABD liderliğindeki müdahalede yaklaşık 1,5 milyon Afgan, hava ve kara bombardımanları nedeniyle birkaç hafta içinde saldırılardan kaçmaya başlamıştır. Ayrıca 2007 sonrasında ABD destekli hükümetin giderek meşruiyetini kaybetmesi ve iç isyanın yeniden canlanmasıyla, güvenlik durumu kötüleşerek şiddet artmış ve yeniden göç hareketi yaşanmıştır (Schmeild, 2019: 11-13).

2020 yılında ABD'nin çekilme kararının ardından ise hükümet güçleri ile Taliban arasındaki çatışmalar Afganistan'da var olan şiddetin ve dolayısıyla periyodik olarak tekrarlayan düzensiz göçün yeniden sahneye çıkmasına neden olmuştur (Cookman: 2021; Gurcan, 2021). ABD işgalinin getirdiği yıkım ve bölgedeki aktörlerin birbirleriyle çatışmaları siyasi, sosyal ve ekonomik hayatı bir kez daha dibe vurmuştur. Önce Sovyetler ardından ABD işgalinin sonuçları Afganistan'da göç olgusunu kronik hâle getirmiştir (Cankara & Çerez, 2020: 455).

Yoğun çatışma dönemlerinde hem iç ve hem dış göçün bir çeşit karışımını deneyimleyen Afganistan'da, kısa istikrar dönemlerinde geri dönüşler yaşanırken, yeniden yoğunlaşan çatışmalar sürecinde göç hareketliliği sıklıkla tekrar etmiştir (Schmeidl, 2019: 4). 2002'den bu yana, yaklaşık 5,3 milyon Afgan mülteci ülkesine geri dönmüştür (UNHCR, 2020). Fakat 2021 yılının başlangıcından Ağustos ayına kadarki süreçte yaklaşık 400.000 Afgan'ın ülke içinde yerinden edilmesiyle, toplam yerinden edilen nüfus 3,5 milyonun üzerine çıkmıştır (UNCHR, August 2021).i Halihazırda Dünya çapında yaklaşık 2,5 milyon kayıtlı Afgan sığınmacının %90'ınaii ve kayıt dışı yüz binlercesine Pakistan ve İran ev sahipliği yapmaya devam etmektedir (UNCHR, July 2021).

Afganistan'ı niçin terk ediyorlar?

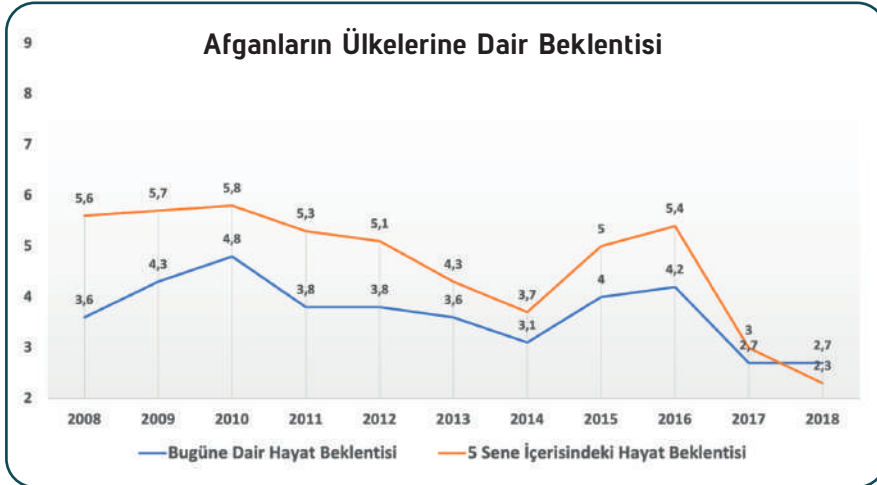
2001'den bu yana Afganistan'daki siyasi dönüşüm, göç hareketinin büyük ölçüde güvenlik, ekonomik ve siyasi koşullara bağlı olduğunu göstermektedir (Bizhan, 2016: 4). Savaş ve devam eden çatışmalar, iç karışıklık ve güvenlik risklerini beraberinde getirirken; ekonomik çöküş, az gelişmişlik ve aşırı yoksulluk gibi dinamikler göçün temel nedenlerini oluşturmaktadır.

Dünyanın en az güvenli ülkelerinden biri olarak ifade edilen Afganistan'da nüfusun %72'si yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır (Dünya Küresel Barış Endeksi, 2020: 10; UNDP, 2021).iii Ülkedeki yolsuzluk ve rüşvet problemi kalkınmanın önündeki en önemli engellerden ikisi olarak öne çıkmaktadır (Hall, 2011: 1). Örneğin ABD askeri varlığı üzerine konumlanan hükümetin toplumsal bir tabanının

olmaması ve artık kökleşmiş yolsuzlukla yönetimi zayıf bir hukuk devletine yol açmıştır. (Roussos, 2021). Rüşvet ve alt yapı yetersizliği, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi kısıtlarken (Hall, 2011: 3; Schmeidl, 2019: 11); ekonomik istikrarsızlık ve yüksek işsizlik oranları sebebiyle temel yaşam ihtiyaçlarını idame ettiremeyen Afganlar göç etmek zorunda kalmıştır.

Göçün ardındaki psikolojik ve toplumsal sebepler

Afgan göçünün arka planında her ne kadar istikrarsızlıktan kaynaklanan gerekçeler yer alsada aynı zamanda psikolojik ve toplumsal faktörler de öne çıkmaktadır. 2019 yılında Human Rights Watch tarafından yayımlanan bir araştırmada, Afgan halkının %85'inin geçmişinde travmaların yer aldığı ortaya konulmuştur. Afgan halkı ekonomik koşullar, psikolojik yardım ihtiyacının farkına varılamaması ve özellikle kadınları kısıtlayıcı sosyal normlardan ötürü psikolojik destek alma imkânına sahip değildir. Nitekim, Afganların yalnızca %10'unun psikolojik desteğe erişebildiği ifade edilmektedir (HRW, 2019)

GALLUP World Poll, 2018.

2019 yılındaki GALLUP araştırmasında her 10 Afgandan 9'unun ağır bir psikolojik buhran içerisinde olduğu ifade edilmiştir. Katılımcılara Afganistan'daki hayatlarını nasıl buldukları ve hayattan beklentileri sorulduğunda özellikle 2016'dan sonra zaten kırılğan olan beklenti ve umudun gittikçe düştüğü gözlemlenmektedir. Bunun yanında vatandaşların kendi ülkesindeki beklentilerini küresel olarak ölçen GALLUP, Afganistan'ın dünyadaki en yüksek karamsarlığa sahip ülkelerden biri olduğunu ifade etmektedir (Crabtree, 2019). Araştırmaya göre Afganistan halkı yüksek oranda endişe ve mutsuzluğa itilmiş durumdadır. Birçok çalışma da Afgan göçmenlerdeki ağır depresyon biçimi olan major depresyonun ve yüksek oranda travma sonrası stres bozukluğunun varlığını teyit etmektedir (Mghir vd., 1995; Mufti vd. 2007)

Afganların yalnızca %10'u psikolojik desteğe ulaşabiliyor.

Bilgi

Afganistan küresel açıklık indeksi sıralamasında 107 ülke arasından 99. sırada yer almaktadır.

Afgan göçünde sadece siyasi ve ekonomik faktörler değil aynı zamanda psikolojik ve çevresel faktörler de etkili.

Göçün ardındaki toplumsal faktörler de göz ardı edilmemesi gereken diğer unsurlardandır. Özellikle kadınlar için ailevi sebepler, göç kararı alma süreçlerinde etkili olmaktadır. Genellikle aile ve akrabalarındaki yaşça büyük erkekler tarafından uygulanan aile içi şiddet, sözlü ve fiziksel tehdit, cinsel istismar ve zorla veya erken evlendirilme korkusu kadınları, kendilerini ve çocuklarını korumak için göçe zorlayabilmektedir (MMC, June 2020: 61).

Çevresel Koşullar

Afgan halkı uzun yıllardır maruz kaldığı çatışma koşulları, siyasi, ekonomik, psikolojik ve toplumsal problemlerin yanı sıra çevresel faktörlerle de karşı karşıya kalmıştır. Covid-19'un Afgan ekonomisi üzerinde baskı oluşturması, kuraklık dahil olmak üzere tekrarlayan doğal afetler yoksulluğu derinleştirerek yüksek düzeyde yerinden edilmeleri beraberinde getirmiştir (UNCHR, July 2021).

IFRC tarafından Ağustos 2021'de yayınlanan raporda, Afganistan'ın %80'inden fazlasının ciddi kuraklığa maruz kaldığı ifade edilmiştir. Önemli bir yüzdesi kırsal alanda yaşayan nüfusun yaşamlarını sürdürmeleri tarıma bağlı olduğu için kuraklık yıkıcı bir etkiye neden olmuştur (MMC, August 2021). Afganistan'da tahminlere göre nüfusun %42'sini oluşturan 16.9 milyon kişi, acil durum düzeyinde gıda güvenliği ile karşı karşıya kalmıştır (OCHA, 2021).iv Şiddetli ve sık yaşanan afetlerin getirdiği mal kaybı, ekim alanlarının azalması, yetersiz gıda gibi etkiler Afganlara göç etmek dışında bir seçenek bırakmamaktadır. Açlık, kıtlık, kuraklık ve sel, çığ, heyelan gibi sık yaşanan doğal afetler sebebiyle Afgan halkı sürekli olarak göç etmektedir (Schmeidl, 2019: 6).

Afganların göç rotası neresi?

Afganistan'ın ana göç rotasında Pakistan-İran-Türkiye ve Avrupa ülkeleri yer almaktadır. Pakistan ve İran, uzun yıllardır milyonlarca Afgan mülteciyi ağırlamaktayken, son yıllarda Türkiye üzerine de yoğun bir Afgan göçü yaşandığını ifade edilebilmektedir.

Ana rota İran üzerinden Türkiye olmakla birlikte Özbekistan, Pakistan gibi alternatif rotalar izlenebilmektedir.

Afganlar, sınır komşuları olan İran'dan başlayarak Türkiye'ye ardından da Avrupa ülkelerine geçmeyi hedeflemektedir. Eğitim seviyesi yüksek ve daha iyi maddi olanaklara sahip olanlar Avrupa'ya gitmeye ve orada kalıcı olmaya istekli iken; eğitim seviyesi düşük ve mali kaynağı az olanlar ise ilk etapta İran'a ve Türkiye'ye gitmeyi tercih etmektedir (Roehrs & Hossaini, 2020). Bir geçiş hattı olarak kabul edilen transit ülkede istihdama ve daha iyi yaşam koşullarına erişilmesi, göç etmek yerine bulunulan ülkede kalma kararını etkileyebilmektedir; fakat işsizlik ve kötü yaşam, hedef ülkedeki koşulların daha iyi olduğu algısıyla birleştiğinde göçmenleri transit ülkeden daha ileriye doğru bir başka ülkeye göçe teşvik etmektedir. (Kuschminder & Koser, 2016: 34). Bu da daha çok Avrupa ülkeleri olmaktadır.

2015 göç krizinden günümüze Avrupa düzensiz göç akışına karşı yaptığı anlaşmalar ve sınır güvenliği bağlamında aldığı önlemler ile Avrupa'ya göçü zorlaştırmıştır ve göç yolları mültecilere neredeyse kapalı hâle gelmiştir. Hedefte Avrupa ülkeleri olup Türkiye'nin transit ülke olarak görülmesine karşın; Avrupa'nın sınırlarını göçmenlere kapatmaları ve göçün maliyetinden dolayı Afganlar Türkiye'de kalmayı tercih etmeye eğilimli hâle gelmiş görünmektedir.

Göçün maliyetinden dolayı Afganlar Türkiye'de kalmayı tercih ediyor.

Ülkeye geri dönen Afganlar ile gerçekleştirilen anket araştırmasında geri dönüşün ana nedenleri; aile veya arkadaşlarla yeniden bir araya gelmek (%44) ya da göç ettikleri ülkede geçimlerini sağlayamamaları (%32) olmuştur. Geri dönenlerin çoğunun ise yeniden göç etmeye çalışması beklenmektedir: Katılımcıların %41'i yeniden göç etmeyi planladıklarını bildirirken, %30'u Afganistan'da kalmayı düşündüklerini, %29'u ise gelecekteki göç niyetlerine henüz karar vermediklerini ifade etmiştir. (MMC, June 2021: 1,5).

Mixed Migration Center (MMC) tarafından, Afganların Türkiye'de kalma veya yolculuğa devam etme kararları gibi kısa ve uzun vadeli niyetlerini etkileyen temel faktörleri inceleyen raporda; sığınmacıların "güvenli olacakları, memnuniyetle karşılanacakları ve iyileştirilmiş yaşam koşullarından yararlanacakları sürece belirli bir varış ülkesinin önemli olmadığı" aktarılmaktadır. Anket katılımcılarının %48,4'ü göç yolculuklarının devam edeceğini; %30'u ise yolculuklarının sonuna geldiğini, Türkiye'nin fiili varış noktası olduğu veya hâline geldiğini ifade etmektedir. Sonuçlar, Türkiye'de daimî ikamet ve yasal istihdam sağlanırsa, ileriye dönük hareketin azalacağını ortaya koymaktadır (MMC, June 2020: 61-64). Bu durum, Avrupa'ya doğru devam edemeyen göçmen için Türkiye'nin artık bir hedef ülke olduğunu göstermektedir.

2020 yılının yaz aylarında gerçekleşen Afgan göçü aslında yeni bir hareketlilik değildir; 2018 yılında da Afgan göçünde ciddi boyutta bir artış yaşanmıştır. Bu artışın arkasında ABD ve NATO güçlerinin Afganistan'dan çekilme sinyallerinin yatmasının yanı sıra ABD'nin İran'a

Türkiye, göç akışını engellemek için İran sınırına 149 km uzunluğunda ve 3 metre yüksekliğinde bir duvar inşa ediyor.

uyguladığı ambargonun gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Ambar-go dolayısıyla İran'da ekonomik durumun kötüleşmesi, Afganlar için gelir fırsatlarının azalmasına ve sığınmacılara yönelik uygulanan sert politikalar dolayısıyla daha fazla sınır dışı edilmelerine neden olmaktadır. Bundan dolayı, birçoğu iş aramak için daha batıya, öncelikle Türkiye'ye göç etmeye karar vermektedir (Roehrs & Hossaini, 2020). Bu noktada Afganistan'ın kronik göç ihracında "istikrarsızlaştırıcı" dış faktörleri de anmak gerekmektedir.

Afganistan'dan göç rotasına dahil olan ülkeler sınırlarından giriş çıkışları engellemek adına, kimi zaman şiddetli bir şekilde, daha fazla kısıtlamaya gidilmektedir. Düzensiz girişlere engel olması amacıyla İran, Afganistan sınırına askeri güçler yerleştirirken; Türkiye 149 km uzunluğunda ve 3 metre yüksekliğinde bir sınır duvarı inşa ederek İran sınırını güvenlik altına almaya çalışmaktadır. Avrupa'da ise Yunanistan gibi ülkeler deniz yolu ile ülke sınırına girmeye çalışan göçmenleri şiddetli yollarla geri püskürtmektedir.

Neden Türkiye?

Türkiye'deki en büyük ikinci yabancı topluluk olan Afganların Türkiye'ye göç etme nedenlerinin ardında bir takım temel dinamikler yer almaktadır. Türkiye'nin Avrupa ülkelerine açılan bir transit ülke olmasının yanı sıra, güvenlik ve iş bulma umudu Türkiye'ye göçün ilk nedenleri arasındadır. Yıllardır yaşanan göç akışı, Afgan toplumu arasında yerleşik bağlantıları ve dayanışma ağlarını da beraberinde getirmiştir. Bu sosyal ağlar göç fırsatları ve zorlukları hakkında temel bilgi kaynağı olurken, Afganistan'dakileri göçte de teşvik etmiştir. Ayrıca kültürel ve dini yakınlık ve de Türkiye'nin Müslüman nüfusu ağırlıklı bir ülke olması adaptasyon sürecini kolaylaştıran çekici bir faktör mahiyetindedir (Roehrs & Hossaini 2020).

Türkiye ve Yunanistan'da bulunan Afgan katılımcılarla yapılan bir anket araştırmasında Afganların göç etme nedenlerine ilişkin; hedef ülkenin güvenliği, daha iyi yaşam koşulları, iyi bir sosyal yardım ve sağlık politikalarına sahip olması en sık verilen yanıtlar arasında yer almaktadır. Araştırma, bu koşulların hedeflenen varış ülkesine ilişkin katılımcıların aslında algılarına dayanan olası durumlar olduğunu vurgulamaktadır (Kuschminder & Koser, 2016: 32).

MMC 2020 raporunda ise Türkiye'yi tercih etmelerinin temel nedenleri arasında aileleriyle yeniden bir araya gelmek (%48,7), sığınmaya kolay ve hızlı erişim (%45,2), ekonomik nedenler (%41,3) ve daha iyi yaşam standartları (%34,3) yer almıştır (MMC, 2020: 61). Raporda, Türkiye ekonomisinin İran ve Pakistan gibi bölgedeki diğer ülkelere kıyasla daha istikrarlı olduğu ve istihdam olanakları bulunduğu için de tercih edildiği aktarılmıştır.

Türkiye'deki Afganlar

Türkiye'de geçmişten günümüze gelen göçmenlerle birlikte kayıt dışı 300 bin Afganistanlı göçmenin söz konusu olduğu ifade edilmektedir (Hamsici, 2021). Türkiye Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GİGM) 2014-2021 aralığındaki düzensiz göçe ilişkin verilerine göre, 2018 yılında yakalanan göçmen sayısında 100 bin 841 ile ciddi bir yükselme yaşandığı, 2019 yılında ise yasa dışı girişlerin 201.437 ile neredeyse iki katına ulaştığı, 2020 yılında ise düşüşe geçtiği gözlemlenmiştir.

Kaynak: Türkiye Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)

Türkiye'de Afganlar, 2018 yılından itibaren yakalanan düzensiz göçmenler arasında en büyük grubu oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) 2020 güncel sayımlarına göre, Türkiye'de uluslararası koruma altında 116 bin 400 Afgan sığınmacı bulunmaktadır.

Ayrıca 2018'de UNHCR'nin Suriyeli olmayan sığınmacıların kayıt ve işlem sorumluluğunu Türk hükümetine devrettiğini ifade etmek gerekir. Bu tarihten itibaren insan hakları örgütleri, Afganların Türkiye'de koruma almalarının daha zor hale geldiğini bildirerek; reddedilmek ve sınır dışı edilmekten korktukları için birçoğunun koruma başvurusunda bulunmadığını iletmıştır (Cookman, 2021). AIDA'nın Türkiye'deki sığınmacılara ilişkin ülke raporunda da Türkiye göç sisteminde "kayıtsız düzensiz göçmen" olarak yer alan Afganların, uluslararası koruma başvuruları alındığında hızlandırılmış prosedür kapsamında muamele gördükleri ve raporda görüşme yapılan paydaşlar tarafından, koruma başvurularının varsayılan olarak reddedildiği aktarılmaktadır (AIDA Country Report: 33,38).

Afganistan'dan Türkiye'ye çoğunlukla 16 ila 25 yaşları arasındaki genç erkekler göç etmektedir. İran üzerinden yaklaşık bir ay süren göç yolculuğunun, zorlu hava ve arazi koşullarında ve de genellikle yürüyerek yapılması nedeniyle kadın, çocuk ve yaşlı göçmen sayısı oldukça azdır. (Gurcan, 2021).

Türkiye'de yaklaşık 300.000 kadar kayıt dışı Afgan'ın bulunduğu ifade ediliyor.

**Afganistan'da
istihdam
koşullarını
geliştirebilecek
bir devlet yapısı
maalesef yok.**

Sonuç

Afganistan'ın kronik göç sorununun zemininde siyasi tarihindeki dış müdahale ve iç çatışmalar, yer almaktadır. Uzun süreli çatışmalar ekonomik istikrarsızlığı getirmekle beraber, aşırı yoksulluğa neden olmakta ve insanların hayatlarını idame ettirebilecekleri bir istihdam alanının olmaması göçü de tetiklemektedir. Özellikle sıklıkla yaşanan doğal afetler nüfusun %80'ni tarımla geçinen halkın geçim kaynaklarını erozyona uğratmakta ve bu nedenle Afgan toplumu daha iyi bir yaşam umudu gözeterek göç etmektedir.

ABD'nin geri çekilmesi ve ardından Taliban'ın yönetimi ele almasıyla birlikte yeni bir göç dalgası gelecek mi sorusu gündemdeki sıcaklığını korumaktadır. Yıllardır süregelen göç akınının arkasında ekonomik ve çevresel faktörlerin yanı sıra, ABD işgalinin ve savaş suçlarının getirdiği yıkımın yattığı da gözlemlenmektedir. Ülkede toplumun haklarını garanti edecek, istihdam koşullarını geliştirecek ve sürdürülebilir sosyal yardım mekanizması izleyecek bir devlet yapısının olmaması, toplumu güvensiz hissettirmektedir.

Türkiye-İran sınırındaki Afgan göçmenler, 27 Temmuz 2021 / AA

İşgalin süreç ve sonuçları göstermektedir ki bir ülkeye yerleşik kültür ve sosyolojik yapısından bağımsız bir şekilde Batı'nın değer ve anlayışlarıyla müdahale etmek halk tabanında bir kopuşa ve meşruiyet kaybına yol açmaktadır. Nitekim Afganistan'da 20 yıllık süreçte bu açıdan bir ilerleme kaydedilememiştir. İşgaller tarihinden sonra Afgan toplumu içerisinde bir hükümet kurulması iç güvenliğinin ve devlet düzeninin sağlanmasına dair bir beklenti oluşturmuştur fakat ülke yönetim ve uygulamalarının nasıl gerçekleşeceği ve halkın memnuniyet veya rahatsızlık durumunu ilerleyen süreç gösterecektir. Yeni hükümetle ideolojik uyumsuzluk yaşayan halk tabanında siyasi göçler yaşanabilir. Fakat Suriye'de olduğu gibi güvenlik kaygısıyla, çatışma kaynaklı yeni bir kitlesel göç akışı beklemenin muhtemel olmadığına altını çizmek gerekmektedir. Çünkü göç eden Afganların çoğunluğunu genç erkeklerin oluşturması, kaygıların daha çok ekonomik temelli

olduğunu göstermektedir. Muhtemelen yakın gelecekte ekonomik nedenler ve afetler gibi çevresel faktör tabanlı göç akışı sürmeye devam edecektir.

Son olarak, göç rotasına dahil olan devletlerin kendi ülkelerine girişleri engellemeye yönelik aldıkları önlemler, yasal yollarla göç imkanını sınırlandırdığı için göçmen kaçakçılığının etkinliği giderek arttırmaktadır. Devletlerin göç akışını insani ve hak temelli çerçevede kontrol altına alabilmeleri, sığınmacılara yönelik sert uygulamalarla değil; göçe neden olan unsurları iyileştirmeye yönelik politikalarla sağlanabilmektedir. Bu nedenle devletlerin, uluslararası örgütlerin ve bölgesel kuruluşların, yeni yönetimle müzakereler çerçevesinde sürdürülebilir sosyal yardım ve kalkındırma programlarıyla Afganların kendi ülkelerinde istihdam edilebilecekleri ve kaygı duymadan yaşayabilecekleri koşulları oluşturmalarına öncü olmaları gerekmektedir.

Referanslar

Afghanistan: Little Help for conflict-linked trauma. (2019). Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/news/2019/10/07/afghanistan-little-help-conflict-linked-trauma>.

AIDA. (2020, April) Asylum Information Database. Country Report: Turkey, 2019 Update. https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2020/04/report-download_aida_tr_2019update.pdf

Arjomand, N. (2016, September 10). Afghan Exodus: Smuggling networks, migration and settlement patterns in Turkey. Afghanistan Analysts Network (AAN). <https://www.afghanistan-analysts.org/en/-reports/migration/afghan-exodus-smuggling-networks-migration-and-settlement-patterns-in-turkey/>

Bizhan, N. (2016). The effects of Afghanistan's political evolution on migration and displacement. *Migration Policy and Practice*, 6(3), 4-9.

Cankara, Y., ve Çerez, O. (2020). Tarihsel Süreç İçerisinde Afganistan'ın Göç Sorunu ve Türkiye'ye Yansımaları. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 124(245), 447-460.

Crabtree, S. (2019). Inside Afghanistan: Nearly nine in 10 Afghans are suffering. Gallup. <https://news.gallup.com/poll/266825/inside-afghanistan-nearly-nine-afghans-suffering.aspx>

Göç akışını kontrol edebilmek için, göçe neden olan unsurlar iyileştirilebilmelidir.

Afganistan'da kronik göç sorununun zemininde dış müdahaleler ve siyasi istikrarsızlık yer alıyor.

Cookman, L. (2021, August 3). The Afghan refugee crisis brewing on Turkey's eastern border. The New Humanitarian, Erişim Adresi <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2021/8/4/the-afghan-refugee-crisis-brewing-on-turkeys-eastern-border>

Development Initiatives (2021). Global Humanitarian Assistance Report 2021 Erişim Adresi <https://devinit.org/resources/global-humanitarian-assistance-report-2021/#downloads>

Gurcan, M. (2021, July 23). Afghan refugee influx stokes tensions in Turkey. Al-Monitor, Erişim Adresi <https://www.al-monitor.com/originals/2021/07/afghan-refugee-influx-stokes-tensions-turkey>

Hall, M. (2011, November). Corruption & Afghanistan's Education Sector. Afghanistan in Transition, Civil Military Fusion Centre, 4. Erişim Adresi https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/CFC_Afghanistan_Corruption_and_Education_Nov11.pdf

Hamsici, Mahmut (2021, 30 Ağustos) Türkiye'deki Afganlarla ilgili neler biliniyor?, BBC Türkçe <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-58342885>

Institute for Economics & Peace (IEP). (2021, June). Global Peace Index 2021, Measuring peace in a complex world. Erişim Adresi <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2021/06/GPI-2021-Briefing-web.pdf>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). (2021, 12 July) Operation Update Report Afghanistan: Drought. Erişim Adresi <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/MDRAF007eu1.pdf>

Kuschminder, K., and Koser, K. (2016, June–September). Afghans in Greece and Turkey seeking to migrate onward: Decision-making factors and destination choices. Migration Policy and Practice, 6(3), 30–35.

Margesson, R. (2007, January 26). Afghan refugees: Current status and future prospects.

Library of Congress Washington Dc Congressional Research Service. <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA464830>

Mghir, R. I. M., Freed, W., Raskin, A., & Katon, W. (1995). Depression and posttraumatic stress disorder among a community sample of adolescent and young adult Afghan refugees. *Journal of Nervous and Mental Disease*.

MixedMigrationCenter(MMC).(2020,June). DestinationUnknownAfghansonthemove in Turkey, MMC Middle East Research Report, June 2020

Mixed Migration Center (MMC). (2021, August 17). Afghanistan: when migration is the only lifeline available all efforts must be ensured to provide safe passage <https://mixedmigration.org/articles/afghanistan-when-migration-is-the-only-lifeline-available-all-efforts-must-be-ensured-to-provide-safe-passage/>

Mixed Migration Center (MMC). (2021, June). A spotlight on economic reintegration for Afghan returnees, MMC Asia 4Mi Snapshot.

Mufti, K. A., Naeem, F., Chaudry, H. R., Haroon, A., Saifi, F., & Qureshi, S. M. (2007). Post-traumatic stress disorder among Afghan refugees following war. *International Psychiatry*, 4(1), 7-9.

OCHA. Global Humanitarian Overview 2021, Afghanistan <https://gho.unocha.org/afghanistan>

Roehrs, C., Hossaini, K. (2020, December 22). Afghan Exodus: Migrants in Turkey left to fend for themselves. Afghanistan Analysts Network (AAN), Erişim Adresi <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/migration/afghan-exodus-migrant-in-turkey-left-to-fend-for-themselves/>

Roussos, S. (2021, August 17). Αφγανιστάν - Ανάλυση: Γιατί ο "ερίατος" των Ταλιάν δεν είναι έκληξη. *News 247*. <https://www.news247.gr/synentefxeis/afganistan-analysi-giati-o-peripatos-ton-talimpan-den-einai-ekplexi.9325571.html>

Schmeidl, V.S. (2019, January 23). Four Decades of Afghan Displacement. Bundeszentrale Für Politische Bildung. Erişim Adresi <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/laenderprofile/284416/four-decades-of-afghan-displacement>

UNCHR. (2020). Refugee Data Finder, <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download/?url=M5D20u>

Afganların büyük bir çoğunluğu ülkesinde kendini güvencesiz ve umutsuz hissediyor.

Afganistan'dan Türkiye'ye çoğunlukla 16 ile 25 yaş arasındaki genç erkekler göç ediyor.

UNCHR. (2020). Turkey Stats <https://www.unhcr.org/tr/en/unhcr-turkey-stats>

UNCHR. (2021, August 9). Afghan refugees reach Iran as violence escalates. <https://www.unhcr.org/news/press/2021/8/611141ec4/afghan-refugees-reach-iran-violence-escalates.html?query=afghan>

UNCHR. (2021, July 13). UNHCR warns of imminent humanitarian crisis in Afghanistan. <https://www.unhcr.org/news/briefing/2021/7/60ed3ba34/unhcr-warns-imminent-humanitarian-crisis-afghanistan.htmlv>

Son Notlar

i) 2020 yılında Afganistan, Suriye'den sonra 3 milyon kişi ile en fazla sığınmacı veren ikinci ülkedir. (Humanitarian Assistance Report, 2020: 28).

ii) Pakistan ve İran'da toplam kayıtlı Afgan mülteci ve göçmen sayısı 2.215.445'tir. (UNCHR, son güncelleme: 31 Aralık 2020)

iii) UNDP, 2022 yılının ortasına kadar Afganların yüzde 97'sinin yoksulluğa düşebileceğini söylemektedir.

iv) <https://www.undp.org/press-releases/97-percent-afghans-could-plunge-poverty-mid-2022-says-undp> Afganistan'da 2021'de tahmini 18,4 milyon insanın insani yardıma ihtiyacı var. (OCHA 2021)

Sena Yumurtacı
Yazar

2019 yılında İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olan Yumurtacı, aynı üniversitede yüksek lisans eğitimine göç ve insani yardım alanındaki çalışmalarıyla devam etmektedir.

✉ senayumurtaci@outlook.com

Bir
insanı kurtaran,
bütün insanlığı
kurtarmış gibidir.

Birim Sorumlusu
Av. İbrahim Ergin

Genel Yayın Yönetmeni
Süleyman Kurt

Editör
Selim Vatandaş

Tasarım
MEF Medya ve İletişim
Furkan Kocagöz

* Afgan göçünün psikolojik arka planındaki katkılarından dolayı Gizem Dik'e teşekkür ederiz.

Analiz | Eylül 2021 No. 3

Tashih
Nazlı Metin